

64360

OL

EGYETEM

Társadalmi és tudom.

FOLYÓÍRAT

1915.

December hó.

szám.

író

is László

szerkesztő

Papp Imre

M.

Theologia

Ferenc

Jogi karról

Markovits Lajos

Bölcsészeti karról

Fehér Gábor

Kiadóhivatali főnök

Rázsó Pál

***

MEGJELENIK

hasonló 1-szer előfizet. ára

egész. évre. 3. b. egy. szám. 30. f.

KIADJA AZ EGYETEMI KÖR

FELHIVÁS!

DEBRECENI EGYETEMI KÖR, hogy az
életéről a nagy nyilvánosságot tájékoztassa,

„AZ EGYETEM“

Az új lapot indít. Lapunk a jelen időben céljaul
ki azt is, hogy a hadbavonult egyetemi hall-
gatóknak, ill. azok hozzátartozóinak, ameny-
ben egyetemi ügyekben felvilágosítást kérnek,
szíveskedjenekkel készségesen szolgáljon. A lap össze-
állításánál igyekszünk szórakoztatót is nyújtani.

Lapunk havonta egyszer jelenik meg és elő-
fizetési ára évi 3 korona.

SZERKESZTŐSÉG

AZ ELŐFIZETÉSI ÖSSZEG RÁZSÓ PÁL
KIADÓHIVATALI FŐNÖK CÍMÉRE
KÜLDENDŐ. KOLLÉGIUM. DEBRECEN.

Mindennemű közlemény és kézirat a főszerkesztő
címeire: Debrecen, Piac-utca 24., III. emelet,
+++++ 7. alá küldendő. +++++

TANULMÁNYOK

A német diákéletéről.

Irta: Dr. Kovács Gábor, egyetemi tanár.

Aki egy német főiskolai városban megfordul, sok fiatal embert lát, akik rikító színű, lapos sapkát, vagy pedig sapkából és cilinderből kombinált föveget (Stürmer) viselnek. Mellükön két-, három- vagy többszínű szalag van, arcukon pedig kardvágások helye. Ezek a német diákok; a *Burschok* meg a *Fuchsok*. A *couleur*, vagyis a sapka és a szalag, s emellett még az óraláncot helyettesítő *Bier-* vagy *Weinzipfel* a német diák külső ismertetője. Mert az ú. n. *schwarze Verbindungen*okat, amelyeknek csak Bierzipfeljük van, az igazi Burschenschaftler épúgy lenézi, mint nálunk a huszár a szekerészt.

Ezeknek a diákoknak sajátos az egyesületi élete. Sok ebben a poézis, a jó barátságszülte kedélyesség, sok benne a verekedés is, de még több az ivás. Sőt ha más minden hiányzik is, az ivás esszenciális alkotó elemként mindig megmarad. A német diákegyesületek tulajdonképpen a Napoleon ellen felkelt diákság szabadcsapataiból származnak. 1815-ben alkotta meg 113 diák a jeni Burschenschaftot, amely saját vezerei, zászlói és jelenyei alatt vett részt a császár elleni nehéz küzdelemben. A béke visszatérével más egyesületek is kialakultak: a *Corpsok*, *Verbindungen*, *Vereine*ok, *Turnerschaftok* stb. Egynek-egynek szemeszterenként nincs több tagja, mint 20–30. A költséges mulatozás nem is engedi meg sok ifjúnak, hogy résztvehessen a diákéletben, viszont az intímebb jelleg nem is kíván több tagot mulatótársul, verekedő pajtásul, a maguk módja szerinti kedélyes tréfák elkövetésében segítő barátul.

A diákegyesületek tagjai csak immatrikulált hallgatók lehetnek. Három tisztség van: az elnöké, a pénztárosé és a

jegyzőé. De rajtok kívül nagyfontosságú szerepe van a *Fuchsmajornak*, aki a mi gólyánknak megfelelő *Fuchsot* van hivatva derék Burschsá kiképezni. A Burschok, akik háta mögött már 1—2 Fuchs-sorban töltött szemeszter áll, vagy aktívok, vagy pedig inaktívok. Ha u. i. legalább 5 szemeszteren át tartozik valaki az egyesülethez, kérheti az *inaktivitás* körébe való sorozását. Azt, hogy ne kelljen már minden összejövetelel résztvennie, mert a vizsgákra készül. (A német egyetemeken u. i. nincs alapvizsga, a jogászok pl. a hatodik szemeszter végén abszolválnak). Az aktív Burschnak ellenben részt kell vennie minden összejövetelel. Aki igazolás nélkül elmarad, kemény pénárokokkal büntetődik. Az egyetemet elhagyó, de még nem abszolváló hallgatók kültagokként vezetnek tovább a tagok lajstromában és fizetik a taksát tovább is. Ha kenyérkereső állásba jutnak, öreg urakká (*alle Herrn, Philister*) lépnek elő. Ha fiaik majd az egyetemre kerülnek, rendesen ugyanabba az egyesületbe lépnek be. Így a fiúban sem hal ki a hűség ahhoz az egyesülethez, amelyben az apa diákkora szép napjait leélte. A diákegyesületeknek még ú. h. *Conkneipantjai* is vannak. Oly hallgatók, akik nem akarják folytonosan hordani a couleurt vagy pedig valamely akadály folytán aktív tagok nem lehetnek. Ezeknek nem kötelességük, hanem joguk van megjelenni a baráti összejöveteleken. A komoly egyesületi ügyeket tárgyaló tanácskozásokról azonban ki vannak rekesztve. Minden egyesületi diáknak van egy *Leibburscha*, aki a *Leibfuchsszal* szemben a mentor, a tanácsadó szerepét játssza.

A barátságos összejövetelek helye a saját költségükön épített házban, vagy valamely vendéglő kibérelt zárt helyiségében levő *Kneipe*. De így hívják magát a barátságos összejövetelet is. Hetenként rendesen egyszer van *Kneipe*, egyszer tartanak hivatalos ügyeket tárgyaló *Konventet* (amit persze megint egy kis ivás követ), s egyszer-kétszer van *Exkneipe*, azaz a rendes helyiségen kívül valamely vendéglőben az állandó törzsasztal mellett tartott összejövetelel. A tudományos egyesületek ezenkívül egy-két este előadások tartására vagy vitatkozásra is összegyűlnek. De az árpalé vagy a szőlőnedv fogyasztása ekkor sem marad el.

Az egyesületek azonban szinte kivétel nélkül tartanak

torna- és vívóórákat. Az egyetemi vívómester oktatja a tagokat egyesületenként külön órában a *Schläger*rel való vívásra. Az egyes társulatok pedig szemeszterenként egyszer összemérik fegyvereiket egy kis barátságos, de ugyancsak sok vért s még több italt kívánó *Mensuron* egymással. A mérkőzés nagy érdeklődés mellett folyik le. A kisebb egyetemi városok egész közönsége, főképp a hölgyek, oly pontosan ismeri a menzurák eredményét s oly biztosan megmondja, hogy 16 vagy 17 túvel varrták-e be a Spund ur Schmissét, vagy pedig csak egy kis flastrommal tapasztották be ?

Ennyi sok teendő mellett a német diáknak csaknem minden perce el van foglalva. Az első 3—4 szemeszterben nem is tanul a német diák komolyabban. Az előadásokra ugyan hűségesen eljár és jegyez mindent, amit hall, de megtanulni már nem ér rá.

A *Kneipe* egyébként (hogy úgy mondjam) parancsszóra történő mulatás. A hosszú asztal végén ott ül masszív trónusán a *hohes Praesidium*. Előtte a diákkard, a *Schläger*, a hatalom jelképe. Az asztal körül sorrendben a tagok, fejükön a sapka, mellükön a szalag. Az elnök előtt az óra, amivel ellenőrzi a későnjövőket, kik a megérdemelt büntetés karjaiba repülnek. Mindenki előtt a sörös kancsó, behajtott fedéllel, s egy vaskos énekes könyv, a *Kommersbuch*. Az elnök megnyitja a Kneipét s üríti poharát a mai est sikerére, diákkifejezéssel: *kommt einen kräftigen Schluck*. Kiadja a parancsot: *Wir singen das schöne Lied!* S a Fuchsok kötelessége vilérgyorsan megmondani a paginát, amelyen a dal a *Kommersbuch*ban megtalálható. Egyik diák a zongorához ül. Eljátsza a dalt, majd az elnök *Schläger*jével az asztalra csap s a *Vers eins steigt* kommandójára a zongorakíséret hangjánál emelkedik a dal az ég felé. Ha vége az éneknek, becsukván a *Kommersbuch*ot, az elnök újból egy *kräftiger Schluck*kal adózik a zenészek és az énekeseknek. A társaság *fiducit*ot mond rá s mindenki iszik a másikért. Majd pauza következik, vidám beszélgetés, tréfa, szólóének vagy zene. Esetleg egy-egy macakskodó Fuchs elnöki parancsra iszik (er steigt in die Kanne), átparancsoltatik a macskaasztalhoz, neve felkerül a *B. V.* táblára s fizeti a büntetést, amit azután legközelebb vidáman változtatnak át árpalére. Így

foly a *Comment* előírása szerint a Kneipe, míg az elnök a késő éjszakában ki nem mondja a *Bierrepublikot*, amikor aztán kiki a maga szakállára mulathat tovább.

Természetes, hogy néhány rövid sorban, ami e helyen rendelkezésemre áll, nem lehet adnom hű képet erről a diákéletéről, amelyben 26 szemeszterrel ezelőtt magam is nagyon kellemes napokat éltem át. De ennek a diákéletnek is megvan a maga árnyoldala. Némely egyesületben nagyon sokat kell inni. Ez pedig még az oly könnyű német sörök mellett is nagyon sok veszedelemmel jár az ifjúságra. A *Bierherzet* diákkorában alapozza meg legtöbb német barátunk. De azután az ifjúság egyetemének vajmi kevés köze van ezekhez az egyesületekhez. Egyetemes diákérdekeket nem képviselnek. A diákság összessége érdekében nem munkálkodnak. Teljes exkluzivitással, csakis a tagjaik érintkezését teszik könnyebbé, szívesebbé, barátiává. Más diáktársasággal a legtöbb diákegyesület ellentétes, sőt ellenséges viszonyban áll. A sok-sok csunya verekedés és a sok-sok kellemetlen párbajügy majdnem mind a diákegyesületek harcias természete miatt keletkezik. Mámoros fejjel a legtöbb ember hősnak érzi magát. Oroszlánszívű Richard akar lenni s ha más színű sapkát lát embertársa fején, mint az övé, akkor kötelességének hiszi belekötni. Persze ennek minden rektori tilalom ellenére is párbaj a vége. Ennek a feltételei pedig nagyon súlyosak s a mi párbajainkhoz nem is hasonlíthatók. Nálunk egy kis karcolás s a levegőbe lyukat lövés eleget tesz a lovagiasság követelményeinek. Ott azonban ha párbajról van szó, az nagyon komoly s nagyon gyakran veszélyes kimenetelű párviadal. (Az előbb említett menzuréknak semmi közük a párbajhoz: azok csak barátságos vívógyakorlatok, amik össze-vissza szabdalják ugyan a diák arcát, de kárt nem tesznek benne.)

Van azonban a német diákéletnek sok nagyon jó oldala. Először is a német diákélet *diákélet* akar maradni mindenkoron. Tehát soha politikai tüntetésre fel nem engedi magát használni. A magyar diákélet, ami sokszor nem is diákélet, gyakran engedte már oda magát lelkiismeretlen politikai kalandorok eszközéül tüntetések rendezésére. A német diákság mindig a maga körében marad. Nem vágyik magasabbra s nem igyekszik

ingyenjegyekért bálrendezésre. Rendez magának a maga körében mulatságot. Meghívja oda a hölgyismerősöket. Ott azután rendezkedik szívvel-lélekkel, de nem azért, hogy a jótékony nőegyesületeket táncossal kielégítse. És van még egy másik jó oldala is. Ez a temperamentum és a fizikai fejlettség adott tényeivel együtt a német szervezés és fegyelem eredménye. A mi diákságunk lumpolásainak fináléjáról rendesen jobb nem beszélni. A német Couleurstudent csak tisztességes helyekre járhat, lebújokban meg sem jelenhet, mert azt az igen magasra becsült társadalmi osztályt dehonesztálja ezzel, amelyikhez tartozik. A német diák iszik, verekedik, beleköt a másikba, összeszabdaltatja magát s összeszabdal mást is, de mindezek közt sokkal tovább tud megőrizni egy nagy értéket: a tisztaságot.

A költészet iránt érdeklődőket pedig bizonyára csodálatra ragadja a diáknóták tömege, amely a Kommersbuchban s ezen kívül megvan. Talán ezer ilyen diáknóta is van már. Némelyiket a legnagyobb költők szerezték s a legnagyobb komponisták zenésítették meg. Ezekkel pedig a német líra valamennyi nemzeténél gazdagabb. Kezdve a régi latin versektől, amiknek sorából a „Gaudeamus igitur“-t mi is ismerjük, az „O alte Burschenherrlichkeit“-ig s az „Alt-Heidelberg, du feine“ kezdetű gyönyörű költeményig nagyon sok szép gyöngye van ennek a költészetnek. A vers és a zene harmóniája pedig sok minden árnyoldalát expiálja ennek a német diákéletnek!

Bizony kívánatos lenne, hogy Debreczenben, a régi hagyományok megszentelt helyén is támadjon fel az eleven, pezsgő diákélet. Volt itt régen ilyen, éppen a külföldi egyetemekkel való állandó kapcsolat hatására. Meg is lehetne ezt teremteni újlag. Talán, ha a béke visszatérével kitölti az egyetem által megalkotott s még megalkotandó szervezetek (betegsegítő, diákothton, internátus, sportegyletek stb.) keretét az ifjúság, a diákság baráti multságára is lehet találni a magyar fiatalság érzéseivel összeférő kedélyes, de hogy úgy mondjam, szervezett módozatokat. S akkor át lehet venni ebből a német diákéletből is valamit s tán a régi tradíciókat is fel lehet eleveníteni új, modernebb formában.

A környezettanulmány jelentősége.

Írta: *Markovits Lajos*, joghallgató.

— Második közlemény. —

1. Környezettanulmány

K. E. debreceni (. . . kert, u. . .sz. a.) lakos fiatalkorúról.

Terhelt 22 éves fejletlen, beteges testalkatú leány két év óta özvegy édes anyja házában lakik nyolc testvérével együtt. Az édes anyát özv. K. J. becsületes asszonynak mondják, ki azonban nagy családjával nyomorral küzd. Gyermekkei: 21 éves leány, 19 éves leány, 17 éves leány, 15 éves fiú, 12 éves leány (terhelt), 9 éves fiú, aztán 7., 5. és 2 éves fiú. A 21 éves leány már férjnél volt, de férje a háborúban elesett, úgy hogy kis gyermekével ez is otthon van anyjánál. A 19 éves, 17 éves leányok a dohánygyárban heti 5 koronát, a 15 éves fiú mosodában fűtő inas, heti 7 koronát keres. Ezek, valamint a 12 és 9 éves gyermekek *jártak iskolába*. A hét éves még fejletlen; a 12 éves terheltet gyenge szeméi miatt kellett az iskolából kivenni. Az itteni beszélgetés és viszonyok indítanak arra a következtetésre, hogy *a téli hidegek és a nagy nyomor szoritották a gyermekeket „szén, schlag szedegetésére“*.

Ismerősök és szomszédok *dolgos, becsületes* családnak mondják. Én sem tartom ma még züllöttnek őket, de az a fullasztó levegőjű szoba, zsúfolt, tisztatlan lakás, „a nyomor és a rendkívüli drágaság, amelyet alig lehet kibírni, rossz, nagyon rossz viszonyok“, nem a legjobb hangulatban tartják a családot, s bizony sovány vigasz ott a jó szó, ahol *tizenkét tagú család* szűkölködik, s *egy asszony* a fenttartó. Itt anyagi segély is kellene . . . Különben még eddig tisztességes, becsületes úton éltek. Testben elgyötörtek, de még léleken nem romlottak.

Szükségesnek vélem *pártfogó kirendelését*, aki útbaigazításával jó szolgálatot tehet e népes családnál, s különösen a még iskolázatlan gyermekek irányában gyakorolhat üdvös, célirányos útmutatást.

Debrecen, 1915 . . . hó . . . napján.

Aláírás.

Azt mondhatom ez a típusa az elhagyottan, nyomorútlul, tengődve élő és ennek következtében *bűncselekményre kényszerülő* családnak. Bűnösök-e ezek? A szülő vagy gyermek? Nem; ezek *veszélyesek*, de nem bűnösök. A tárgyalási

teremben ezt megállapítani nem lehet. Arcukon ott lehet a nyomor, a fájdalom, a bánat, a bíró, aki szintén ember, s talán még sok raffineriáját, konokságát, álnokságát ismerte meg a büntetéseknél, nem hihet oly meggyőződve a valómást tevő fiatalokéknak és hozzátartozóinak, mint az, aki közvetlen tapasztalta a fentieket. Mennyire másképp választ ily megvilágítás mellett a tehető intézkedések (dorgálás, próbára bocsátás pártfogó rendeléssel vagy nélkül, javító intézetbe küldés, fogházba záratás stb.) között.

2. Környezetanulmány

. . . sz. tárgyi összefüggésben lévő ügyben.

1. B. E. 13 éves cselédleány.
2. R. B. 14 " " "
3. E. L. " (kőműves mellett napszámos).
4. N. G. 15 " " " "
5. T. J. " " iskolás.
6. B. P. 13 " " "

fiatalkorúakról.

A részletkérdéseket a blankettákban kitöltöttem !

*

Mindegyik családnál rendes, tiszta lakás, megfelelő ruházkodás, egészséges életmód. Első pillanatban csodálkozik az ember, hogy e szomszédos, tisztességesen élő család gyermekei bűncselekményt követhettek el. Úgy szólván egyhangú a vélemény, hogy *minden egyes család becsületes, dolgozó*, s csak gyermeki csínynek tartják a bolt felnyitást, — ha ők már nem úgy találták. — A cselekmény után nem érdeklődtem. Szerettem volna a terhelteket látni, de miután nagyrészüket cseléd, s munkában voltak, ezeket nem láthattam. A testvérek is oda voltak „katonát nézni“. A környezetet vizsgálva lett előttem világosabb a helyzet. A cselekményt elkövetők testvérei — iskolás gyermekek — egy csapat más fiúval, cigarettázó tanonc társaságában hancurozott. Itt látom a veszélyt. *Az iskolai hatóságot kellene felhívni* (. . . kerti iskola), hogy a gyermekeket tiltsa el az együttes csavargástól; a szülőket pedig szigorú felügyeleti és fenytető jogok gyakorlására figyelmeztetni.

Egyedül a B. családnál látok némi veszélyt a blankettában leírtak okából. A többi terheltnél — *a pártfogó kirendelését feleslegesnek tartom.*

B. Piroskáék elköltöztek a telepről, hozzájuk senkisémet tudott eligazítani, de a fentiek, adataim szerint, rájuk is illenek.

A terheltekkel szemben a legenyhébb intézkedést is célra vezetőnek tartom.

Kelt . . .

Teljes tisztelettel:

Aláírás.

Ez eset annyiban jellegzetes, mert a bíróság amíg környezettanulmányomat be nem adtam, azt gondolta, hogy egy kis *betörő bandával* van dolga. Sok bosszúsága volt az ügyvel; hol az egyik, hol a másik hozzátartozó nem jelent meg az idézésre, s akik megjelentek is, mindig a más gyermekeit igyekeztek a cselekmény „értelmi szerzője“-ként feltüntetni. (A kódex elvei a közfelfogásban.) Világossá úgy a cselekmény súlyát, mint az *egyéniségeket* a tanulmány tette. Még pártfogóra is csak egy család mellé volt szükség, a többi gyermekek gondos, becsületes szülei házában maradhattak.

Ily helyeken hasznos és eredményes a fiatalokúak bíróságának hivatásáról néhány szót szólni. Náluk létem után egész más hangulatban és felfogással jelentek meg a bíróság előtt stb. (l. bevezető részt.)

A környezettanulmány formájára azt jegyzem meg, hogy miután *tárgyi összefüggésben levő ügyről* készült, a részletkérdéseket a blankettában töltöttem ki; s mivel ugyanazon motívumokat láttam minden családnál fennforogni, ez *összefoglaló jelentést* készítettem.

3. Környezettanulmány

V. . . J. . . (B. . . telep K. . . u. . . sz.) fiatalokuról.

Terhelt 15 éves róm. kath. vallású. Édes anyja mosónő. Testvérei közül a 22 éves katona, a 18 éves leány cseléd, a 17 éves fiú hajcsár. Édes anyjuknál tehát csak terhelt és a 17 éves fiú lakik jelenleg. A háztájékuk és lakásuk elég rendes, tiszta. Özvegy édes anyjukat rendes, dolgos asszonynak ismerik.

Ott létemkor *terhelt* ágyban feküdt és kérdéseimre anyjával egybehangzóan azt a telvilágosítást adta, hogy éjjel két óraker detektivek hozták haza, mert egyik füszerüzletben lopáson kapták. Este 9 órától éjfélig vallatták. Anyja szerint még vasárnap reggel elment hazulról és hétfőn éjjel kísérték haza.

Terheltet az egész telep, mint tolvajt ismeri. Kirángat, kitép nemes gyümölcsfákat, anélkül, hogy abból neki valami haszna lenne; vagy hogy haragudna arra, akinek kárt okoz. Nem ad senkire semmit és nem fél senkitől. Anyjával és István testvérével veszekedik, sőt anyját ütlegeli is. Otthon, „ha rájön“ — tör, zúz; aztán napokig elcsavarog.

István (17 éves) fivérééről sem a legjobb véleménnyel vannak, de általában a terheltet okolják a sok veszekedésért. István hajcsár, a vágóhídra szokott ki-, vagy onnan elbajtani jószágot. Édes anyja azt panaszolja ellene, hogy *keresményét elkártyázza*. Nem támogatja kellően özvegy édes anyját. *Irni-olvasni nem igen tud*. Egyszer volt anyja szerint — *berugva* a télen.

A másik két családtag tisztességes, becsületes életet folytat. Terheltre érdeklődni eljártam dr. K. J. hatósági orvos úrnál, aki szintén azon a véleményen van, hogy a leány a becsületes élet számára alig menthető meg. Nemi betegség ellen nem kezeli; *histeriásnak és kleptomániásnak* tartja terheltet és az a nézete, hogy javító-nevelés nem vezetne eredményre. Sőt úgy nyilatkozott, hogy terhelt anyja ki van téve annak is, hogy leánya hirtelen megfojtja.

A betegsége mindig csak fokozódni fog, azért nagyobb szerencsétlenség elkerülése végett feltétlenül szükségesnek tartja a leány elszigetelését. Terheltet mielőbb gyógyintézetbe kell küldeni.

Az előadottak megerősítettek azon meggyőződésben, hogy terheltet *haladéktalanul ki kell ragadni a társadalomból* az újabb és talán súlyosabb bűncselekmények megelőzése céljából.

Istvánt erőlyesen megdorgálni és felhívni arra, hogy özv. édes anyját támogassa. Azt hiszem, ha nem lesz otthon a békebontó terhelt, István jobb magaviseletű lesz és nem fog „elkeseredésében“ kártyázni.

Egyben célszerűnek tartanám a rendőrhatalóság figyelmét felhívni a vágóhid hátamögötti kártyabarlang, esavargótanya szétrobbantására.

Kelt . . .

Teljes tisztelettel:

Aláírás.

A bíróság a tárgyalásról bocsátotta el gyanúsítottat azzal, hogy majd én fel fogom keresni, hogy segítsek rajtuk. A tulajdonképpeni ok az volt, hogy nem volt megfelelően megvilágítva a vádlott egyénisége. Másnap már újabb lopást követett el és éjjel kísérték haza.

Ez eset azon szempontból jellemző, hogy egy beteg *közveszélyes* egyéntől mentették meg a családot, kertséget, a társadalmat. Megemlíthető itt az is, hogy a rendőrség is célirányosan cselekszik, ha a fitalkorúakat (elvileg érteve ezt) ha fogva kell tartania, addig is, míg a bíróság nem intézkedik, külön zárkában tartja.

4. Környezettanulmány

K. E. (. . . u. . . sz.) fiataikorúról.

Terhelt 17 éves, h.-sámsoni születésű, ref. vallású, mindenes cseléd. Már öt esztendeje független életet él, miután édes anyja elhalt és mostohájával nem egyezik. Tizenötéstartendős korában már szeretője volt, akitől „karikagyűrűt is kapott“, de ez „elesett a harctéren“. Jelenleg a . . . u. . . sz. a. *vendéglősnél* lakik, hol nappal az üzletben szokott segíteni, de este 9 órakor gazdája „beküldi“. Kiemelni kívánom, hogy a korecsma laktanyával van szemben, s mikor ott jártam is szólt a rezesbanda, s terhelt is benne volt *a legények közt* az üzletben. E helyen megszakitással már *negyedik éve* van, és már megszokta a zajos életet. Abban az időben, mikor „közben“ másnál szolgált, egyszer másik két leánnyal hajnalban ment hazafelé, s egy rendőr elfogta, s bevitte őket. *A rendőrségen megvizsgálták* őt is és reggel elbocsátották. A barátnője három hétig volt elzárva.

Szerény véleményem szerint a leány a züllés lejtőjén van, s ha még nem is teljesen feslett erkölcsű, de *teljes romlásnak van kitéve mostani környezetében*, annál is inkább, mert rokonságából

felette senki közvetlen felügyeletet nem gyakorol. *Pártfogó kirendelését* szükségesnek vélem.

Kelt . . .

Teljes tisztelettel:

Aláírás.

A rendőrség ezt a leányt már „megvizsgáltatta“, mielőtt a fiatalkorúak bírósága elé került volna. Célszerű lenne, ha a rendőrség az ilyen esetekről a fiatalkorúak bíróságához jelentést tenne. A Fb. módot ad arra, hogy bűncselekmény elkövetése nélkül és, ha a fiatalkorú züllés veszélyének van kitéve — intézkedhessék a bíróság a fiatalkorú érdekében. Ez esetben már évekkal előbb lehetett volna intézkedni. Egy pártfogó mily hasznos, irányító munkát végzett volna. A leány ott létemkor, mikor „munkaadója“ magunkra hagyott, könnyezve kért, hogy ragadjuk ki a környezetből, mert itt, mint „árvát“ tartják hatalmukban. — A bíróság így is cselekedett.

5. Környezettanulmány

B. Gy. (. . . u. . . sz.) fiatalkorúról.

Terhelt 1899 ápr. 24-én született N. . . -ban. G. kath. vallású. Szüleit nem ismeri; apjának még a nevét sem tudja. *A gyermekmenhely neveltette fel.*

Terhelt *írni-olvasni alig tud*, s eszerint nem vált be tanonc-nak sem. Jelenleg a helyi érdekű vasútnál dolgozik, mint útjavító napszámos és nevelő anyjának havi 30 (harminc) koronát fizet lakásért és teljes ellátásért. A többi keresményével, hogy mit csinál, azt nem tudják. Már a maga ura, s a nevelő anyja csak tanáccsal szorgálhat. Panasz nincs ellene. Estenként rendszeren hazajár, s otthon alszik. Még ittasan nem látták.

Nevelő anyja beszéli, hogy a fiú mikor hozzákerült rakoncátlan, szófogadatlan, istenkáromló volt, de fenytések után megjavult. Mostani viselkedésével meg van elégedve. A három esztendő alatt, amióta a gyermek, illetve fiatalkorú keze alatt van, egy ízben követett el erősen megróható cselekményt. Ugyanis inasnak adták egy fűszerkereskedésbe, azonban sem a lelenc, sem a gazda nem akarta ruházni, s miután fizetése nem volt, s majdnem meztelenre rongyolódott, s ruhát többszöri kérelemre sem kapott — *megszökött*. De a nevelő anyjától elköszönt; csak gazdájától szökött.

A nevelő anyját *F. F.-nének* hívják, kiről a házigazdájának, — kinél három éve lakik — jó, elismerő véleménye van. Ez az asszony 12 esztendeje — amióta urától különváltan él — lelencek tartásával, nevelésével foglalkozik. *Jelenleg hat gyermeket tart*, akik után 104 koronát kap a menhelytől. A gyermekek közül egy 11, egy 9, egy 3, egy 2, kettő 1—1 éve van nála. Ismerősei, s házigazdája szerint szigorú, de jó asszony. A gyermekek szeretik és szótfogadnak neki. Hátránya az asszonynak, hogy *írni-olvasni nem tud*, s most már öreg. Az iskoláztatására sem ő, de úgy látszik a gyermekmenhely sem fordított kellő gondot.

A terheltről a fentiek szerint beszélt. Én a terhelttel, mivel munkában volt, nem beszélhettem. F.-né és a háziak nyilatkozataiból úgy gondolom, hogy terhelt fiatalkorú még *nem züllött* fiú. Megfelelő módoni figyelmztetést — különösen, hogy *keresményét* hasznos dolgokra fordítsa — és, hogy a nevelő anyja jó tanácsait megfogadja, kívánatos intézkedésnek tartok.

A nevelő anyját F. F.-né pedig kívánatos felhívni arra, hogy ha a fiú nem jól viselkedik, haladéktalanul tegyen a bíróságnak jelentést.

Kelt . . .

Teljes tisztelettel :

Aláírás.

A menhely nevelése. Alapjában jó is a gyermek. Az iskoláztatás hiánya az, ami alig érthető. Ily irányban is munkálkodhatna a hivatásos környezet-tanulmány készítő pártfogó.

6. Környezettanulmány

K. Zs. (. . . u . . . sz.) fiatalkorúról.

Terhelt csak úgy gondolja, hogy most *16 éves*, de hogy melyik évben és hónapban született, azt megmondani nem tudja. B.-ban született, református vallású. Első tekintetre is bárgyúnak, *korlátolt-nak* látszik. Beszélgetésünk folyamán csak megerősödöm első benyomásaimban. *Korlátolt és makacs*. Ha valamit bebeszél magának, hogy az „jó lesz“, alig engedi magát attól eltéríteni; rendkívül nehezen fogja fel, hogy az úgy nem lesz jó, ahogy ő akarja. *Irni olvasni nem tud.*

Egy esztendeje, hogy elkerült hazulról, azóta hozzátartozóival nem beszélt. Csak apja él. Azért jött el B.-ról, mert mostohájával nem egyezik. Két idősebb testvére B.-ron lakik. Apja házában a négy mostoha testvére van. Mostani szolgálat adója, Sz. E.-né úrnő, akit a szó nemes értelmében gondos, jó cselédtartónak vélek, s akinél terhelt már hatodik hónapja lakik, terheltről a következőleg nyilatkozott:

Erkölcseleg tisztességes jó magaviseletű a leány. *Soha senki nem jár hozzá*. A vasárnap délutánt is otthon tölti. Nem nyúlt soha semmijükhöz. Még rossz indulatot sem tanúsított! Ő is tapasztalta hogy „nehézfejű“ és néha makacs, azonban ha szigorúan rászólt, — eddig még engedelmeskedett. Úgy gondolja, mikor terhelt hozzájuk került, még bárgyúbb volt, — *ő a terheltet továbbra is megakarja tartani cselédnek.*

Az elmondottakkal egybehangzóan beszéltek az udvarbeliek. Ezek alapján a legenyhébb intézkedést is célravezetőnek tartom. A mostani szolgálatadóját kellene megbízni a felügyelettel. *Külön pártfogó kirendelése felesleges.*

Kelt . . .

Teljes tisztelettel :

Aláírás.

Ennél az esetről érdekes az, hogy a tárgyaláson kiderült az, hogy a tanulmány szerint erkölcsös leány, hónapokkal azelőtt a város másik részén könnyelmű életet élt. Ezért félt talán a tárgyalástól is és ezzel *magyarázható meg különös viselkedése*. A tárgyaláson határozottan látszott rajta, hogy szégyenli múltjának felfedését, s csak akkor nyugodott meg, midőn úrnője kijelentette, hogy továbbra is megtartja, ha oly tisztességes életet folytat nála, mint eddig. A bíróság a javult leányt próbára bocsátotta.

7. Környezettanulmány

M. I. (Cs. . . u. . . sz.) fiatakorúról.

Terhelt 1900 január 1-én született Érkenézen. Ref. vallású. Szülei jelenleg is Érkenézen laknak (Bihar m.) és maguk nevelik a 14 éves fiú, 11 és 9 éves leány és 4 éves fiú gyermeköket. Terhelt a legidősebb gyermek és szülők adták be Debrecenbe B. M. *pék-mesterhez*, mint „földihez“ házi szolgának, kifutónak. B.-nek a felesége érkenézi.

B.-né a terhelt szüleit, B. J.-t és nejét Sz. Zs.-t dolgos, jóra való, becsületes embereknek tartja. A vádolt fiú már *több mint egy éve szolgál náluk*, de eddig nem lehet rá panasz. A fiút, mint szolgát, *hetest* tartják teljes ellátásért és havi húsz korona bérért. A terhelt azért nem mint tanonc van náluk, mert a szülők ragaszkodnak a havi húsz koronához; ha pedig tanonc lenne, ezt nem fizetnék.

A terhelt soha egy fillért sem kért ki eddig a havi fizetéséből. *Fizetését mindig hiánytalanul haza küldték a szülőknek*. A fiú ellen kifogásuk nincs. Néha elmegy a moziba, cigarettázik — különben rendes életmódot folytat. A gazdájával a rendes időben fekszik, kél és tisztességesen viselkedik.

A beszélgetésekből és tapasztalatokból azt a benyomást nyertem, hogy a fiú józangondolkodású, értelmes, (hat elemi járt, ír, olvas) és környezetében nincs züllésnek kitéve. *Pártfoqóra szükség nincsen!*

Kelt . . .

Teljes tisztelettel:

M. L.

Derék, szorgalmas fiú. A bíróság ezt a tárgyalóteremben nem állapíthatná meg ily bizonyossággal. (L. 1-hez írt j.-t.)

(Vége következik.)

Rembrandt megtérése.

Irta: Czeglédy E.

Rembrandt a festő a műtermében ül egy asztalnál, mely nem szükségszerűen tölgyfa, de mégis nehéz, vastag asztal. Iszik! Borozgat egymagában. S mikor egyszer megint felemeli a poharat, a nehéz metszett üveget, melyben tompán csillog a sárga flandriai bor, szemben vele, egy nagy kép nehéz barna háttérében a Krisztus alakja megrázkódik s megmozdul, s egyszerre leválik a vászon plasztikjéről. Rembrandt csudálkozik, nem nagyon, de nem tudja mit csináljon. Inni próbál, de aztán mégis, tisztességtudóan feláll, a száját megtörli a kezefejével, megigazítja az asztal másik oldalán a széket és szívesen ajánlja:

— Ide Uram! Ülj ide a részeges Rembrandt asztalához. Az Isten le akar ülni. — Ne oda, — odébb ülj, — mert a könnyök beleér a borba, amit én csurgattam a pohár szélén át! Öreg vagyok már uram, öreg! Elcsurgatom a bort!

A tenyerét szétterpeszti az asztalon s tovább törüli a bortócsát. Az Isten leül. Szembe Rembrandttal. Hallgatnak. A csönd ráül Rembrandtnak a mellére, zavarában megint felemeli a poharat s inni akar, közbe meglátja, hogy az Isten a pohárra szegzi tekintetét — zavarba jön —, felútról leteszi a poharat újra. Újra hallgat. Aztán rámutat a pohárra, nagyon nyugodtan mondja:

— Nekem kell a bor, Uram, ettől képet álmodom! Neked is kell egy pohár —, hiszen régen megittál néha egy pohár bort, nesze itt az enyém, silány üveg, de olyan jó fogás esik rajta, meg szép is, elég szép, a legszebb, ami csak van nálam, igaz, ez az egy van, az utolsó, de Saskia ivott belőle, még mindig érzem rajta a száját . . . nem . . . nem kell? . . . nem iszol, pedig azelőtt szoktál inni . . . jó ez így estenden, Uram, ha kifárad az ember, mint egy kutya! meg osztán ha dühös is az emberekre. Mit emberek? farkasok, — gazemberek, akik úgy nekem esnek, akik kifosztottak, akik nekem akarnak parancsolni, nekem, egy Rembrandtnak . . . nekem . . . vén részeges festőnek, vén csavargónak szidnak — engem, aki köpök rájuk . . . s szid-

nak . . . s szidnak, mert ostobák s gazemberek . . . mert azt akarják, hogy olyan legyek, mint ők, s olyannak fessek őket, ami, lyennek ők látják magukat, kicsiknek, s ostobáknak. Mit tudják ők-hogy Istenek! Kiáltott föl s aztán hirtelen elhallgatott. Érezte, hogy roszzat mondott, fürkészve nézett az Istenre s engesztelően folytatta csendesen, szinte magyarázta:

— Istenek! Nem, nem olyanok, mint Te, Uram, — de ők is hatalmasok, gyönyörűek, még a szennyben, a kicsiségükben is nagyok! Fénylenek a sötétben is. Valahogy úgy maguktól! Hiszen te is azért szeretted őket! Nem? Uram!? Hát mit csináljak? öreg vagyok már — reszketnek a kezeim, de nem kell itt a művészet senkinek!

Hát ott az a kép, ott a sarokba a második félig készen, tegnap volt nálam a céhmester, azt mondja, nem jó a kép, én kiakarom dobni és akkor Uram, hallod, csak gondold el, látod, ilyenek az emberek, ravaszok, pulyák és utálatosak, idead nekem tíz forintot, tíz hollandi ezüstöt, hogy fessek ki őt jobban, mint a többit, a csattját is, meg a kalapját egyenesre. Egyenesen fessek a fejébe mint egy koronát, mert ő a fő. A céhmester! Hallod Uram! Hát nézd meg azt a képet! Te ugyan soha sem festettél képet, soha, ugy-e, nem, de látod, értened kell hozzá, mert Te mindenhez értesz! Hát nem jól van ez úgy, ahogy van? Nem? na ugy-e jól van, már látom Uram, hogy a képekhez is értesz. De ezek az emberek, ezek nem értenek hozzá, semmihez sem értenek Uram! — Hát el is vettem tőle a pénzt, s úgy hagytam, ahogy van! Úgy én! A pénz az jó lesz sok mindenre. Egy fésűt veszek belőle az asszonyomnak, egy fésűt, amit a multkor láttam Kallemennél, a vén kötni való zsidónál. De Uram, Te nem ismered az én asszonyomat, öreg már szegény, de mindig bejön még s gondot visel rám. Tüzet is rak sokszor. Bizony itt hidegek vannak reggel felé! De Saskiát láttad volna s a fiam, az én szép két világom. Azok fiatalok voltak és gyönyörűek, Uram! Drágák voltak, szememfényei voltak! Nem voltak olyan gyönyörűek még a világon — nem, ugy-e, nem Uram!! Uram? Te tudod, neked tudnod kell, nem ugy-e . . . hál Istennek, hogy te is azt mondd!

A festő aggodalmasan tudakolta az Istennek arcát. Ránc-ráncra húzódott a szeme köré! Félt, hogy az Isten mégis talált egy olyan gyereket, mint az övé volt, s olyan asszonyt még, mint Saskia. Bizonytalan volt az arca s a szeme, aztán lassan megnyugodott, kihúzódott az arca, síma lett újra, mosolygós, csendes, gyerekesen vidám! Különösen nézett fel az Istenre s tétovázva csendesen folytatta:

— Hallod, Uram, nekik kerestem, csak nekik, magammal nem törődtem! Festettem és gurultak nekik az aranyak, nekik a drágáknak . . . aztán egyszer csak elmentek, hogy ne kelljen

szégyelniök, hogy piktor a gazdájuk, hogy a kenyéradójuk csak egy részeges, öreg piktor!

Felemelte újra a poharat. Kiitta. Körülnézett és harsányan felkacagott.

— Halod Uram, — szólt — mit mondanának az emberek, ha meglátnának most itt az én asztalomnál? Téged, az Istent, meg Rembrandtot úlni egy asztalnál itt Amsterdamban, ebben a rongy házban. És borozva! Vagy ha lefesteném magunkat itt, így, pompásan ki lehetne keverni. A tobzódó, erőszakos, részeges Rembrandt, a piktor, meg az Isten fia a homályban ülnek egy asztalnál. Az arcomon végig folyik a színek meg a bor mámor, s Te itt ülsz előttem, úgy, ahogy az emberek még soha sem láttak, s a könyököd borfoltos az asztalra csurgatott szőlőlétől!

Hahaha! a ten plomban nem így látnak lefestve az emberek. De ha megfesterélek is így, Te csak szent maradnál, de engem becsuknának. Be! Én csukatnám be magam s mi lenne az aszszonyommal, az én névtelen cselédemmel, aki gondot visel reám! A kikötőbe kerülne, dolgozni kellene neki, hajót vontatna, a vízbe kerülne, biztosan oda, oda, a szennyhordó tengerbe!

Óh, hogy utálok a tengert, s mégis hogy szeretem! A színet, a nagyságát, a ködött, mely felette hintáz, a mozgását, ez nevelt, ez szült a világra, engem Rembrandtot, a festőt, a tenger, a nagy víz és nem Gvanenburgh és nem az anyám. Te is ismered ezt a vizet, ezt a szennyes és csillogó vizet, hisz te Isten vagy és Ember és ez az, amit az emberek nem értenek meg Benned, pedig olyan egyszerű, nem is titok, mert ők ostobák, leketlenek s józanok, de én megértelek és le is festettelek és tán, óh . . . nem tán, biztosan tudom — fogják is egyszer érteni s akkor templomot csinálsz még a kocsmaszobából is, Uram! Hisz engem tenger nevelt, az örökkévalóság ringatott, a nagy víz, fenn fény ömölt rajta, nem hanem, mintba ő maga világított volna, párázó és mély fény áradt belőle, s nagy virágok nyíltak, fehér arcok a mély víz homályában! Nézd a képeim, az arcok még innen fölülről való. Aztán valahogy lekerültem, bele a szürkés-barna fénytelen árba, emberek közé. De azért bevillan néha még valami onnan fölülről, színek, tiszta hússzínű virágok, hajnalszín tagok, de már csak sötétbe látom őket. A nagy csillogó víz mélye sötét, fénytelen, csak az illata húz a fénynek felfele. A színeket meg mindet álmodom. Különösen mostan sokat álmodom! Iszom és álmodom! Az álom jó, olyan, mint a végtelen, mint egy nagy kút, melybe látom magam, a fiam, Saskiat s különös fénykíséretét!

— Fázok Uram! A tengerről bejön a szél, . . . be kellene csukni az ablakot . . . sötét is van már . . . nem nagyon jól látlak! Meg kellene gyújtani a gyertyát, ott a sarokba van . . . már nem igen látlak . . . sötét van . . . erős ez a

bor Uram! de Te nem ittál belőle . . . Gyűjtsd meg a gyertyát Uram! . . .

Hallgatnak! Az Úr kinyújtja a kezét s az ablak becsukódik s a gyertya a sarokban felgyúllad a vörös réz kandelláberen. Csend van, a gyertya vörösen világol. — Hosszú, egyenes a lángja . . . mintha üvegből volna a lángja . . . Vörös sugárzás van a szobában, s ebben a világításban a tárgyak, a barna fabútorok konturjai lilás-barnába fekvő viola szín. — Kikeverhetetlen! az asztalon végig csordul a bor. Lecsorog a földre, de nesze nincs.

Rembrandt különösen érzi magát! Néz! Aztán megszólal. A fejében vannak a dolgok, hogy nem fúj a szél és világ van a szobában.

— Jó neked Uram! Jó! Nem vagy festő! Isten vagy! Most már jó! De én festő vagyok! Én nagy festő vagyok és . . . és . . . mit? azt mondd, ne igyam többet, ne? . . . Ne igyam? Könnyű neked mondani, . . . Te csak szólsz és van mindened, ételed, borod, pénzed . . . szólsz, aztán minden megcsinálódik . . . csak úgy! . . . Nem kell tüzet csiholnod és felállni a székre, hogy betedd az ablakot. Jó neked! . . . De nekem? . . . Uram, úgy szorít itt valami! . . .

— Hát ez az élet? . . . Úgy zúg a fejembe, mint a tenger, mintha kiakarna törni és szét akarná szakítani a szívemet!

Olyan különösen érzem magamat, a szemembe pergettek a tenger sóhegyei . . . Uram, hagyj most magamra . . . jó meleg van, de kínlódok ma a borral, s a szívem olyan, mint az üveg! . . . Te olyan jó vagy s én olyan nyomorult!

Eridj!

Te a fénybe méész, én itt maradok a nagy szürke tengerben, a szívem a nagy vízben dobog . . . látszik reszketni a víz, . . . a karjaim hasztalan kapálódznak . . . de fennt most a fény ömlik el a csillogó víz tetején . . . Uram, én látom a csodák fényveretét a mélységnek színén, — én itt maradok . . . itt és . . . belefúlok ma az életbe. . . .

A feje lecsuklik, a két karja leesik a bortócsába, az asztalra. Látszik, hogy sír!

Az Isten feláll, ráteszi kezét Rembrandt kócos vén fejére! Rembrandt megcsuklik. A könnyei, cseppenként, nehezen, behullanak a bortócsába. Az Isten eltűnik.

Rembrandt sokáig maradt úgy! Már azt lehet hinni, elaludt. Aztán feláll, inogva, tapogatózva bort önt magának, két kézzel viszi a szájához. Kiissza! A tükörbe meglátja az arcát. Mosolyog! Aztán dühösen a poharat belevágja a tükörbe. A sok csörömpölésre mintha felébredne. Látszik hogy részeg, de nem a bortól, mámorfényes az arca. Szépség ömlik le róla, nem a berugás alkatalansága. Néz! A szemei tágra nyílnak, fényből szőtt fátyol eresz-

kedik a szemei elé, szemhéjjait nem bírja elég tágra nyitni, hogy befogadja a fényt, a fényhálót, melybe arcok virágai sötétlenek, szent vonalak, dús színek virágai, s lámpák tüzei vöröslenek ki belőle. A látomás gyötri, a lelkébe vési, írja betűit. Látszik rajta, hogy dolgozik. Látszik, hogy kinlódik! Most már a kancsóból iszik, hogy kihűtse a lázat a szívéből. Odatámolyog a palettájához, két kezébe fogja s nézi. Nézi a színeket, szinte szürcsöli, . . . most keresi, látszik az izzó lelke, kivillog az ősz pillái alól a fogatlan innyei közzül a lihegő száján!

Aztán megtántorodik, a palettán a színek egy millió fényű lángfonatban felcsapnak előtte forrón, acélosan.

S végig zuhan a padlón!

A barna fénytelen levegőn átvöröslük Rembrandt nyugodt, ráncos arca!

A gyertya fehér fénnel ég! Nagy fénnel. Csöndben. A hegye megvékonyúl és fel-felszalad a levegőbe.

Aztán kilobban.

A tengerpartról friss szél fúj be a nyitott ablakon.

A zászló.

(Elbeszéli egy sebesült.)

Hideg volt, zord, velőfagyasztó,
Egy jaj, sóhaj a fák között
Fehér havon piros virágok . . .
S a Nagy-Kaszás csak röpködött.
Harc dúlt, szörnyű — még most is rémes . . .
Tíz volt egyre az ellenünk!
Két napja már, hogy vérbe verve
Dacolt . . . fogyott az ezredünk!
Mint mennydörgés, dörgött az ágyú!
És jött a végső mozzanat . . .
Csak vissza! . . . Hej nem bírta már
Az éhes, elgyötört csapat.
S büszke ezred tépett roncsa
Még állt egy szikla domb alatt,
Sápadtan szólt a hadnagyunk:
Fiúk! A zászlónk ott maradt.
Mint síri dal bűgött közöttünk,
Szívünkbe markolt élesen,
Hisz' zászló nélkül nincsen ezred,
Nem éljük ezt túl . . . senki sem!
Testvér! Hallod, hogy sír az erdő?
Hogy nyög, sóhajt az ős anya!
. . . Talán apáink lelke szálldos
A természet sirámiba',
Pajtás! Testvér! Zúgták a sorok,
Minek tovább az életünk?
Vagy vissza vesszük azt a kincset,
Vagy mind a föld alatt leszünk!
Mikor fátylát magára ölté
A napsugár, és jött az est,
A vert csapat újult erővel
Végső halál-tusába kezd!
Bömbölt az ágyú, szállt a shrapnell,
Ontott a puska száz halált!
Csak Isten tudja, hogy közülünk

Örök nyugvóra hány talált . . . ,
 De vissza vettük azt a kincset!
 Mit hittek vón' utódaink,
 Ha nincs zászlója ezredünknek,
 Még megtagadtak volna mind!
 Hozzák már . . . ismerős kezekbe . . .
 . . . Minden oly néma, mint a sír.
 Kik száz halállal csak komáztak,
 A zászlóalj zokogva sír.
 Aztán a köny, mely torkunk fojtá,
 Lassan, lassan elcsendesül,
 S felhangzik, mint vihar zúgása :
 „Hazádnak rendületlenül“ !

Papp Sándor.

Levelet írt az édes anyám.

Levelet írt az édes anyám,
 Szomorú, bánatos levelet.
 Hogy a fia, ki tőle távol,
 Oly kevésszer ad hírt magáról
 S nem gondol haza, tán nem is szeret.

S míg nézi-nézi a betűt szemem :
 Bús egymagamban némán könnyezem . . .

De látod anyám, minek megírni,
 A szív panaszát minek elsírni,
 Hogy szívtelen, gonosz az élet!
 Tudom, hogy csak búsitna Téged . . .

De mert az útam szótlánul járom
 S ha bánt valaki : magamba zárom,
 Azért ne gondold jó anyám, lelkem,
 Hogy az otthont is elfeledtem !

Ha rámborul az alkony árnya
 S elül a harc, csitul a lárma :
 — Puha fészkére a fáradt madár —
 Imádkozni a lelkem hazajár . . .

*S míg áldást rebeg a kicsi házra,
Hol a szeretet visszavárja,
Kit messze vitt az élet árja :
Álomra zárúl a szemem
S álmomban én boldogan őket,
A megfáradt öreg szülőket
Csókolom, ölelem . . .*

Ferenczy Károly.

Novemberi este.

*Ködös, sorvasztó november este
Vadul bokázik beteg szívembe'
S nem hagy aludni.*

*Kapuk alatt vén, rózsás legények.
De szépek . . . s holnap mennek már szegények . . .
Örökre talán.*

*Pszt . . . hallod? . . . hallod mily fájón sírnak? . . .
Valahol messze valakit hívnak . . .
Nem téged ugy-e?*

*Valahol messze vidám nóta száll.
Egy kis ablakban szőke leány áll.
Kire vár vajjon?*

*Messziről olyan . . . ép olyan, mint Ő.
A vén hold lustán bandukol elő . . .
Késő. Bement már.*

*Ködös, sorvasztó november este
Vadul bokázik beteg szívembe'
S nem hagy aludni.*

Fóris László.

KÜLÖNFÉLÉK

Hőseink.

Annak a páratlanul elkeseredett viaskodásnak színhelyéről, mely ott, a megívhatatlan görzi hídfőnél és a földi pokollá varázsolt doberdói fensíkon viharzik, napok óta visszafojtott lélekzettel vártuk a híreket. A vezénylő tábornok ajkáról meghallotta nemzetünk a megnyugtató kijelentést, de nekünk, a debreceni ifjú egyetem hallgatóinak szívünkbe markolt a hír: két református teológus társunk hazájáért és királyáért hőiesen küzdve elesett.

Debreczeni István és Varga István, mindketten II. éves teológusok pihentek meg a hosszú harc után, tértek örök nyugalomra a rideg kő sírba. Varga István mosolygós, kedves arcával, Debreczeni István vidám kedélyével nem jelennek meg többé az öreg kollégium csendes falai között, csak visszajáró szellemük keresi fel az ittmaradt barátok emlékező lelkét.

Nyugodjatok megdicsőült kedves barátaink, nyugodjatok békében ott az idegen föld síri ölén, mely annyi száz nemes magyar élet kora temetőjévé lett. Nyugodjatok hősi bajtársaitokkal! Kiomló piros véretek soha el nem múló emlékekkel jelölték azt meg!

Református papjelöltek! Magyar hazafiság példaképei! Nem méltatlan halál volt ez számotokra, a törvényadta kiváltságot nem élveztetétek, a király hívó szavára táborba szálltatok! De mennyien vagytok, kikről semmit sem tudunk!

Mosolygós arcú, víg jogászgyerekek, bölcsészek... erősek, bátrak, acélizmúak, kik elmentetek halálotok árán is megívni a haza szebb életét és véretekkel locsoltátok a rokitnói mocsaraktól az olasz szikláig a határt... Hogy már hányan vagytok, ki tudja vajjon? Elmentetek és azóta csendesebbek a padok, szomorúbbak a napok és az ősz is mintha csak neveteket sugdosná a lepergő sárgult faleveleken...

Nyugodjatok lenn, ott a csendes síri világban. Emléketek felett nem fog a szárnyaló idő elsuhanni, visszajáró lelkeitek felkeresnek bennünket, példátok emlékezetre, aztán cselekvésre hív!

Nyugodjatok ifjú egyetemünk ifjú halottai!

Dicsőséges emléketeket nem tudjuk kitörlni lelkünkéből. Imádságaink s egy hálás nemzet kegyellete vérrasztani fog hősi sírokat felett!

Az „Egyetemi Kör“ jogi szakosztálya,

amely háborús szórakoztató délután rendezésével életképességének tanújelét adta, a productív tudományos munkásság terén is szorgalmasan dolgozik. Minden hétfőn és pénteken felolvasó és vitaüléseket tart. A tárgysorozaton a következő tanúlságos dolgozatok szerepelnek, illetve szerepeltek:

- Okt. 22. Nizsalovszky Endre IV. é. joghallgató: Bosznia és Hercegovina közjogi helyzete.
 Okt. 26. Sütő Gyula IV. é. joghallgató: Az államkapcsolatokról.
 Okt. 29. Markovits Lajos IV. é. joghallgató: A patronage.
 Dec. 3. Nizsalovszky Endre IV. é. joghallgató: A vétőképtelenek kártérítési kötelezettségéről.
 Dec. 7. Fóris László II. é. joghallgató: A pénz lényege és értékcsökkenésének okai.
 Dec. 10. Fábián Antal II. é. joghallgató: Smith Ádám.
 Dec. 14. Hauptmann Béla IV. é. joghallgató: Háború és kriminalitás.
 Dec. 17. Szondy Imre III. é. joghallgató: Az államregényekről.

Az eddig megtartott előadásokat szép számú s érdeklődő ifjúság hallgatta és azokon a jogin kívül a többi karok hallgatói is képviselve voltak. Az értékesebb dolgozatokat lapunk egész terjedelmükben közölni fogja.

Örömmel hozhatjuk köztudomásra, hogy a jogi szakosztály üléseit az „Egyetemi Kör“ barátságosan berendezett s f. hó 22-én megnyílt helyiségeiben tartja.

Az „Egyetemi Kör“

helyiségei a Hüvelyes-utca 6. sz. házában november hó 22-én megnyíltak. A kör-helyiség négy tágas szobából áll és a már majdnem teljes berendezése méltán nyújt reményt arra, hogy itt az egyetemi ifjúság minden rétege barátságos, igazi meleg otthont fog találni. Reméljük, hogy a körhelyiség, mely minden nemes ifjúsági szórakozásnak épügy, mint komoly munkálkodásnak helyt ad, éreztetni fogja jótékony hatását abban az irányban is, hogy az egyetemi ifjúságot el fogja vonni az egészségtelen kávéházi élettől.

A főiskola kebelében működött ifjúsági egyesületek nagy részének könyvtárai is itt nyernek együttes elhelyezést és állanak az ifjúság rendelkezésére.

Uj városi alapítvány.

A király nyolcvanadik születésnapja alkalmából Debrecen városa százezer koronás egyetemi alapítványt tett, amelynek évi 4000 korona kamataiból 3 orvostanhallgató kap 600—600, 1 pedig 500,

2 bölcsészethallgató 600—600, 1 pedig 500 korona ösztöndíjat. Miután az alapítólevelet a kormány jóváhagyta, a tanács felhívta az egyetem bölcsész karát, hogy a pályázatot hirdesse meg az ösztöndíjakra és a pályázók közül ajánlja az arra érdemeseket. Az orvoskari ösztöndíjakat a tanács egyelőre tőkésíti.

A „Bírói Internátus“ tea-délutánja.

A debreceni bírói internátus 13 egyetemi hallgató növendéke november hó 13-án délután 5 órakor szűk körben, fényes közönség előtt meglepően szépen sikerült műsoros teadélutánt rendezett. A műorból, melyet Thury Levente kifogyhatatlan ötletességgel és diszkrét finomsággal konferált, kiemelkedett a bírói internátus két bájos vendégének Hindy Jucikának és Jóna Pityunak szereplése. Hindy Jucika „Theodore Lack Valse Brune“ c. darabját játszotta el művészi tökéletességgel. A hallgató közönség az egyik bámulatból a másikba esve csodálta, mennyire tud a két kis kéz a zongora felett uralkodni. Jóna Pityu Bányay János magyar dalait kísérte zongorán, tökéletes precizitással. Fényesen ki tudta domborítani a szép magyar dalok minden fázisú mély érzéseit, melyek a közönség minden tagjában élénk visszhangra találtak és bár Bányay János a tőle megszokott szépséggel énekelt, a felhangzott tapsorkánból mégis úgy érezzük, több illette a remek kíséretet, mint magát az éneket. Papp Sándor I. éves bölcsész két költeményt szavalt el, mind a kettő háborús epizódot tartalmazott. Megállapítottuk, hogy Papp Sándornál jobb szavaló aligha akad Debrecenben. Mindkét szavalati darab a hallgatóság nem egy tagjának szeméből csalt ki forró könyecseppeket. Az egyik költeményt Gyóni Géza írta, címe: „Ima a lengyel dombon“, a másik pedig, mint utóbb kiderült, a Papp Sándor saját verse volt. Állandó hangos derűltség mellett adta elő Belényessy László I. é. jh. Gabányinak „A komikus“ című monológját és olvasta fel Fóris László II. é. jh. „A pénz“ című satirikus értekezését. Kiss Zsigmond II. é. jh. kiváló rutinnal énekelt el tizenhárom aktuális strófát Csujja Zoltán precíz zongora kísérete mellett, a közönség jól megérdemelt állandó tetszésétől és tapsaitól kísérve. A műsor után a közönség köréből minden oldalról megnyilatkozó kérdésnek engedve, Bernolák Nándorné nagyságos asszony volt kegyes magyar dalok művészi éneklésével gyönyörködtetni a közönséget. A zongora kíséretet a tőle megszokott kifogástalansággal Csujja Zoltán szolgáltatta.

A tea-délután kiváló sikerét semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a híre a legszélesebb körben elterjedt és minden oldalról halljuk felhangzani a kérdést: „Mikor fog a bírói internátus tea-délutánt rendezni megint?“ (*Blamazsházy.*)

A hadbavonultaknak és kiskorú gyermekeinek fokozott gyámhatósági védelme 161,000/VII – 1914. Bm. számú körrendelethez.

Ebben a mérhetetlen, világrengető ádáz harcban fordítsuk el egy pillanatra már-már odamerült tekintetünket az omló embervéráradat felől azok felé, akikből a jövő tetterős, munkás emberei, nevelhetjük a titáni küzdelemben elesett hősök helyére. Nagyt magasztos feladat hárul a társadalom azon emberszeretettől áthatott egyéneire, akik társadalmi helyzetük révén az elhagyatott és züllés veszélyének kitett fiatalok sorsát akként képesek irányítani, hogy nevelés és kiképzés alapján ezek megélhetése biztosítva lesz.

Fájdalomban és megrendülten tapasztalhatjuk, hogy nagy számmal kerülnek a bűn lejtőjére oly gyermekek és fiatalok, akiknek apja honvédelmi kötelességét teljesíti, az anya pedig napi gondokkal küzdve nem ügyelhetett gyermekeik viselkedésére, s akik így nem érezvén maguk felett a szülői fegyelem hatalmát, bűnbosodódtak. Jóleső érzéssel, hálás szívvel gondolhatunk ilyenkor bölcs törvényhozásunkra, amely éppen újabb törvényeivel (1908 : XXXVI. t.-c. és 1913 : VII. t.-c.) módot nyújtott ezen szerencsétlen fiatalok megmentésére és felemelésére (lásd Markovits Lajos „*A környezettanulmány jelentősége*“ című tanulmányomat)! Az a rövid idő, amely e törvények életbelépése óta eltelt, bizonyítást tett a törvény szellemének, vezérelveinek helyes, célszerű és üdvös voltáról.

A törvények azonban bármily üdvös a legnemesebb belátástól vezéreltetve és a legnagyobb körültekintéssel alkottattak is, egymagukban elháríthatják, *megelőzhetik* e a bajnak okait? Nem. A hatóságok a legnagyobb jóakarat, odaadás, rátermettség mellett sem gátolhatják meg a bajokat. Sikeresen küzdeni ezek ellen és az erkölcsi veszedelemben lévőket megmenteni, a züllés útjára kerülteket felemelni csak akkor lehet, ha a *társadalom* érző szívé, nemes lelkű, ember szeretettől áthatott egyénei is erre törekednek. Meg kell hallani, átérezni a fentírt rendelet eme szavait: „a társadalom nagy és intenzív érdeklődést tanúsítson a harcban elesett továbbá megsebesülés, vagy hadi fádalmak következtében elhalt katonai egyének és ugyanilyen körülmények között elhalt katonai kötelékbe nem tartozó, de a mozgósított fegyveres erőt követő polgári egyének, továbbá az eltűntek (hadifogságba jutottak) kiskorú gyermekeinek gyámhatósági ügyei iránt“ . . . „Akik ily gyermekek tartására, hajlamaiknak megfelelő szakismeretekben való kitanítására, a kiváló tehetségű gyermekeknek pedig tovább képzésére hajlandók és képesek“, az árvaszéknél nyernek felvilágosítást.

Akik ily munkát végeznek, akik a fiatalok megmentésére törekednek, egyben a nemzet gazdasági és nemzeti erejének oko-

zását, nevelését mozdítják elő. Van-e ennél a mai időkben, de bármikor is nemesebb, hasznosabb tevékenység? De akik ily munkát végeznek, nemcsak a nemzet-állami, a társadalom, hanem önmaguk érdekében is cselekednek . . .

Kántus-ünnepély.

November 18-án kedves ünnepélye volt az évszázados múlttal rendelkező, híres-nevezetes debreceni kántusnak. Emlékezett. Szívekről, amelyek kihültek és elporladtak . . . Szívekről, amelyekbe belopta az ifjúság szeretetét a vén kántus örökifjú, nótás csapata s amelyekben az eldúolt dalok visszhangra találtak. Nemes érzést szültek, hálát fakasztottak . . . Így keletkeztek azok az alapítványok, amelyek a már elporladt szíveknek szeretetét illatozzák ma is.

Vajdai Nagy József és Dobozy Erzsébet kegyes alapítványtevők emlékének szentelte ez alkalommal ünnepélyét a kántus, amely több tagját részesítette az alapítvány kamaiaiból jutalomban. A közvetlenségével kedves ünnepélynek — amelyet dr. Bernolák Nándor egyet. rektor is megtisztelt megjelenésével — jól sikerült műsora a következő volt:

1. Gyászdal. (Marschuertől.) Előadta a kántus.
2. Megnyitó. Tartotta dr. Kun Béla egyet. tanár, a kántus felügyelő tanára.
3. Hymnusz. (Szabó—Mácsai.) Előadta a kántus.
4. Komoly szavalat. Előadta Papp Imre bölcsészettanhallgató.
5. Hoopé: Remény. Előadta a kántus.
6. Beethoven: Sonata Pathetique. Zongorán játszotta Almássy Márton theologus.
7. Vig szavalat. Előadta: Gacsályi Zsigmond theologus.
8. Mácsai: Katonanóták. Előadta a kántus.

Figyelő.

Esti sétáknál francia gagyogással tüntető hölgyeim, mikor fogják már egyszer megszégyelni magukat? Halljuk, tudjuk meglepő műveltségüket és érezzük is fölényüket felettünk szegény, talán egynyelvű halandók felett, — de már éppen elég volt ebből! Mit akarnak még mindég? Nem pirulnak, ha arra gondolnak, hogy ez a nép most testvéreinkkel vív élet-halál harcot? Testvéreinkkel, apáinkkal, akik most azért szenvednek és állják a határt a fagyos halmok felett (meg alatt . . .), hogy a magyar szó, a magyar szellem, a magyaros magyarhaladás új világra, új életre ébredjen már egyszer?

Fegyvereink az orgyilkosokat, a telhetetleneket, a hazugokat bünteti bennök és Önök a nyelvükkel cicomázzák magukat. Óh,

hogy nem lehetek francia: kulturált, finom, aki a Maeterlinck imádó német lánnyal, az elaggott pénzüket hozzájuk hordó fürdővendégeikkel szemetet hordat, aki hadifoglyait megcsonkítja, megkínozza, — csak egy percig legalább, — hogy valami brutálisan igazat, valami mosdatlanul csunyát vághatnék szemökbe.

De sajnós, nem tehetem. Magyar vagyok — mint mindannyian —: lovagias, barbár, aki még ezek után is megsüvegei Önöket.

*

21-ikén véget ért a „Szabad Egyetem“ első és háborús ciklusa. Debrecen városának vezető emberei hálás szívvel, lelkesedéssel tapsoltak a rendezőjének. Átérezték, megértették az eszme nagyságát. Új helyzettel, új étellel állunk szemben és megbizonyosodott, hogy csak fokozott szellemi munka képes nagy anyagi erőt létrehozni. Ez a fokozott teremtő szellemi munka pedig csakis az egész nemzet kulturális színvonalának az emelése mellett gyümölcsözhetik igazán. A magyar hegemonia legnagyobb biztosítéka a népünk tudásának és erkölcsi erejének az emelésében rejlik. Ezt a célt szolgálta a Szabad Egyetem és hogy milyen sikerrel, leginkább mutatta az estéről estére zsúfolásig megtelt terem és mutatja az az érdeklődés is, amivel az ezután induló második ciklus iránt már előre viseltetnek.

Pályatételek.

A református hittudományi karon: 1. Az újszövetségi kánon-szöveg története kritikai szempontból. 2. Az efezusi és kolossei levél párhuzamos tételeinek tudományos exegesis. 3. A bírák könyvének kritikai elemzése. 4. Krisztus királyi tiszte. 5. A zwinglianizmus története a második helvét hitvallás keletkezéséig. 6. A magyarországi polemikus irodalom az 1688—1791. közötti időszakban. 7. A belmissiói munka történeti nyomai a magyar református egyházban kezdettől a XIX. század elejéig. 8. A kor képe, miveltisége és tudása a XIX. század első felében élt református egyházi szónokok műveiben. (A kor egyházi beszéd irodalmának bibliográfiájával.) 9. A vallás eredetéről szóló teoriák kritikai ismertetése. 10. Fejtessék ki a keresztyén morál érvényesülése a Shakespeare drámáinak jellemfestésében, igazságszolgáltatásában és erkölcsi világrendjében. A pályatételek egyenként 200 koronával jutalmaztatnak.

A bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karon: 1. *A filozófiából:* A psychologismus és logismus a mai filozófiában főleg ismeretelméletben és logikában, a többi disciplinákra való kihatásában. 2. *A magyar nyelvészetből:* A Debreczeni Codex nyelvi sajátosságai. 3. *A magyar irodalomtörténetből:* Csokonai drámái, különös

tekintettel mintáikra és népies elemeikre. 4. *A német irodalomtörténetből*: Hogyan értékelték Kleist Ewaldot kortársai Magyarországon. (A debreczeni ref. kollégium könyvtárában található források felhasználásával.) 5. *A latin-philológiából*: Ovidius adatai Róma társadalmi viszonyainak rajzához. 6. *A classica-philológiából*: Az antik történetírás elmélete s ez elmélet következményei. 7. *A magyar történelemből*: I. Ferdinánd politikája. 8. *Forrás-kritika*. Osszegyűjtendők a forrásokból s kritikailag megvizsgálandók mindazok az adatok, melyek a keleti (bizánci) egyháznak a magyarság körében végzett hittérítő munkájára vonatkoznak az Árpádok alatt. 9. *Az egyetemes történelemből*: A hűbériség keletkezése a germán államokban. 10. *A földrajzból*: Debreczen város földrajza. 11. *A Nyír-ség leírása*.

Az 1—9. számú pályakérdések jutalomdíja 200—200 korona, a 10—11. számú pályakérdéseké 100—100 korona.

A jogi és államtudományi karon: *A magánjogi jogképesség és a magánjogi cselekvési képesség* különös tekintettel a polgári törvénykönyvre vonatkozó 886. számú törvényjavaslat rendelkezéseire.

Büntetőjogból: Az alsóbb néposztályok védelme a büntetőjogban.

Közgazdaságtan: Háború és közgazdaság.

KÖNYVSZEMLE

Büntető jogszabályaink gyűjteménye.

Összeállította, utalásokkal és magyarázatokkal ellátta: *Dr. Bernolák Nándor*, volt kir. ítélőtáblai bíró, egyetemi ny. r. tanár. *I. kötet. Anyagi jogszabályok.* (Pécs, 1015. Wessely és Horváth könyvkiadóhivatala. Ára 7 korona.)

A szakközönség és a tanítványok részéről oly nagy érdeklődéssel várt könyv — mely a fenti címet viseli — jelent meg, „a háború okozta technikai nehézségeket“ legyőzve. Emelte a munka iránti érdeklődést a szerző tudományos egyénisége is, mint aki az újabb büntetőtörvényeink alkotásában tevékeny részt vett és ekként talán leghivatottabb azok magyarázására; de fokozta ezt az érdeklődést az a nagy átalakulás, amelyen a büntetőjogtudomány és részben tételes jogunk is az utóbbi évtizedben általmant.

Egy jogvilág sem megy oly változáson át, mint ép a büntetőjog. Tételes jogunkba (Btk.-ünkbe), mely *a klasszikus büntetőjog* alapeszméin és vezérelvein épült fel, mindinkább behatolnak az új irány elvei. (L. erről fenti mű 6. és 7. oldalát.)

Jelen munka szerzője az új irány vezérelvein magyarázza úgy a Btk., mint új törvényeink §-ait. Különösen igen becsesek — elsősorban reánk tanítványokra, vizsgázókra — az egyes fejezetek elé írt bevezetések. Úgy gondolom, az egész mű szellemét, a magyarázatok elvi rugóját állítom ezzel a kiragadott mondattal előtérbe (74. lap): „A bíróság ne csak az objektív jelenségeket, hanem *főként a tettes egyéniségét* vegye figyelembe, amikor a jogrend védelmére szolgáló ítéletet . . . meghozza“. Ez elv alapján nyerjük különösen a kísérlet, részesség, szándék és gondatlanság, a bűnhalmazat stb, magyarázatát, ezeknek az új irányok szerinti jelentőségét; *ez elv hatja át az egész munkát.*

A munka tudományos értékéről bírálatot mondani nem érezzük magunkat hivatottnak; csak gyakorlati jelentőségéről emlékezünk meg néhány szóval.

Törvényhozásunk egyre-másra alkotta meg a Btk.-ünk hiányait pótló és az új elveken felépülő törvényeket, s mindeddig nem volt oly rendszeres gyűjteményünk, amelyben harmonikus egységben feltalálhatók lettek volna a Btk.-be és az új törvényekbe foglalt büntető jogszabályok. Ennek a hiánynak *is* tulajdoníthatjuk,

hogy gyakorlati jogászaink (bírák, ügyészek, ügyvédek) nagy nehézségek árán voltak képesek helyes véleményt formálni új törvényeink értékéről, szelleméről. Ennek tudható be az is, hogy erősebb zökkenések voltak eddig tapasztalhatók az átmeneti időben. — Dr. Bernolák professzor szolgálatot tesz a gyakorlati embereknek, midőn e különböző büntetőjogszabályainkat harmonikus egységben akként mutatja be, hogy a Btk. és az új törvényeink egymásra való hatásukban szemlélhetők. *Igazán a büntetőtörvényeink labirintusában biztosan vezérlő útmutató.*

Hasonló érdeklődéssel várják szakkörökben „Az eljárási és hatásköri jogszabályok“-at tartalmazó II. kötet megjelenését.

m. l.

Kabay Kálmán: A szinfónikus zeneköltemény esztétikai tényezői és a programzene általában.

Kabay Kálmán joghallgató kollégánkat csak dicséret és elismerés illeti meg, hogy a fenti munkájában olyan tárgyhoz nyúlt, mely zeneirodalmunkban még kevés feldolgozóra talált. Az igazi érdem azonban nemcsak a téma szerencsés megválasztásában, hanem annak sikeres kidolgozásában és megoldásában is rejlik. És ez, sajnos, Kabaynak nem teljesen sikerült. Műve, melynek voltaképen az volna a célja, hogy általános, nagy, de mégis erős vonásokban, esztétikai szempontokon át a programzene és szinfónikus költemény fejlődéstörténetével és jelentőségével ismertessen meg bennünket, — a kis terjedelem miatt egyrészt összeszorúl, homályossá válik, másrészt pedig az ígért program mellőzésével kiter magát a tárgyat csak távolról érintő dolgokra.

Nem hagyhatom szó nélkül azokat a kifakadásokat sem, amelyeket a szerző Strauss Richárd ellen kockáztatott meg. Igaz ugyan, hogy Strauss Richárd nagyságának nem sokat árt ezzel Kabay Kálmán, de meg kell jegyeznem, hogy ez fölötte izléstelen.

Egyébként Kabay műve igen figyelemreméltó alkotás és határozott nyeresége zeneirodalmunknak.

W.

Háború és kultúra.

Molnár Viktor alkalmi beszédei. A közoktatásügyi minisztérium egykori államtitkárja, hivatalból való visszalépése óta nagyarányú társadalmi tevékenységet fejt ki és minden téren, minden intézménynél, ahol munkát vállal, megmutatja, hogy egész ember, tele eszmével, gyakorlati érzéssel és szívós munkakedvvel. Lan-kadatlan buzgalmú, sokoldalú munkásságáról tesz bizonyosságot az a hét beszéd is, nagyobbára elnöki megnyitók, amelyeket október, december hónapokban mondott el különböző közművelődési és

társadalmi egyesületekben, s melyeket egy csinos kiállítású füzetben a napokban közzétett.

Molnár, mint a kötet előszavában írja, azok közé tartozóknak kíván tekintetni, kik erős akarattal és megfeszített életkedvvel dolgoztak a háborúban a békéért, a jelen fenntartásával a jövő megmentéséért és csak szerény szószólója kíván lenni azoknak, kik munkásságukkal kötelességüknek eleget tettek.

A beszédek ilyen formatökélyével, finoman csiszolt irodalmi nyelvével ma csak néhány politikai vezéralakunk dicsekedhetik.

(f.)

A közgazdaságtan elemei.

Ezen a címen adta ki Kovács Gábor dr. egyetemi tanár a három kötetre tervezett nagy munkájának első részét. Ebben az első kötetben élénk kritikai szemmel, szakítva a múltak hagyományával, egyéni felfogása szerint klasszikus következetességgel tárja föl tárgyát és lekötően irányítja olvasója figyelmét az egyes gazdasági jelenségekre. Megkapó és értékes, különösen továbbdolgozni akaró tanítványainak a szempontjából, a bő forrás utalása.

A közgazdaság történetének tárgyalásánál a merkantilista, fiziokrata teoriának és Smith rendszerének a nyomán érdekesen világítja meg a pesszimista Malthus, Rikardó tanait s a klasszikus angol közgazdaságtan fejlesztését. Különösen bőven foglalkozik kedvenc témájával a népesedési elmélettel, valamint a magyar közgazdasági irodalom ismertetésével.

Munkáját világos felosztása, élvezetes stílusa, gazdag és új példái folytán a gazdasági tanulmányokkal alaposabban nem foglalkozók is haszonnal forgathatják.

Mi, tanítványai, akiknek először szánta művét, hálásan köszönjük, hogy munkálkodásunkat megkönnyítette vele.

(f.)

SZINHÁZI KRÓNIKA

Palika. Színmű három felvonásban. Irta: Gábor Andor.

Gábor Andor az orfeumok, kabarék szállítója ebben a darabjában az ifjúvá serdülő gyermek gyönyörű problémáját kísérelte meg színre vinni. Hogy már sokan megpróbálták ezt előtte (többkevesebb sikerrel, művészettel), mit sem vonhat le értékéből, hisz az emberi életben alig van több mélyebben és sokszor talán nyomorítóbban kiható momentum, mint éppen a gyermekkor eme izgatón színes periódusában. Mert ekkor még túlságos idealizmustól vakultan látunk magunk körül mindent, és ha jönnek percek, (másoknak talán semmitmondó, igénytelen apróságokkal terhesen,) szívünkbe nyilalva megmutatni kicsi senki-énünket, a hangos és brutális világot: árva életünket, — összeomlik bennünk a legszebb, legmerészebb készülődéseinknek fehér csokra...

Ez Palika tragédiája is. Érettségi után a vidéki kollégiumból haza térve megtudja, hogy a pénz amiből, cifrálkodik, a kicsi büszkeség, gög, hogy nővére nagy művésznő, a tisztesség és uraskodás, amit eddig hitt, látott és szeretett: mind, mind hazugság, mocsár, csunya fürtelem.

Apja, kiben gyermeki rajongása a férfi tökéletességét szeretné imádni, — részeges, garázda, lump. Lonci, a nővére, a művésznő közönséges kokott... Elveszti maga alatt a talajt. A kitartó gavalér, kitől visszaakarja követelni a hitét, összedőlt gyermekálmait arcul üti. És mikor ezért elégtételt akar kapni, elé áll az anyja, apja, Lonci: a Pénz! mert ha a világ szájára kerül a gróf kellemelesége, akkor megtagadja a végkielégítést. Palika mindent megtesz, amit kérnek tőle. Mindent. Még a gróftól is bocsánatot kér az arculcsapásért, amit ő kapott. Mert hisz ő már úgyis senki, semmi. De így élni nem tud, nem akar és leveti magát a negyedik emeletről.

Hogy ebben a leheletfinomságú és megrázóan komor témába mennyi művészi és irodalmi értéket tudott Gábor Andor írói készsége beleönteni, — ez más lapra tartozik. Sajnos, nem sokat. Az egyes felvonások drámaiságát önmagokban fejleszti és az érdekesség hajhászásáért nem riad vissza a következetlenségtől, ízléstelenségtől, sem. De ügyes színpadi technikáját el kell ismernünk,

Palikáta debreczeni színház tagjai kedvvel, jó szereposztással, lelkesedéssel sikerre vitték.

A kitünő együttesből leginkább kiemelendő: Bányai Kálmán kedves és végtelenül bájos frissességgel alakított Rizácskája és Darigó Kornél, különösen az utolsó felvonásban megrázó mélységű játéka.

(f. l.)

Színház és mozi.

Érdekes, hogy sokaknak az a félelme, mely a mozgókép első nagyobb hódítása után támadt, — hogy megöli a színházat — mintha mindinkább valóra válna. Elég a napilapok művészeti rovatára egy pillantást vetnünk és ami először talán még egy kicsit bántó volt, ma már egészen megszokott, sőt természetes — az új filmekről ép oly hosszú és részletes kritikák jelennek meg, mint akármelyik irodalmi eseményt jelentő premierről. Bár igaz, hogy ebben nagyon sok a soronkint megfizetett reklám, — mégis megkérdésezhetjük, hogy tulajdonképen miköze van mindennek a művészetéhez? Hogy kilencvenkilenc százalékban absolute semmi, azt tapasztalatból tudjuk. Mert a film sikerének művészete semmi egyébb, mint a biztos és gyorskezü rendezőnek a mestersége. Hogy a témáiban mennyi az érték, irodalom és talán poézis ez mind, mind más tényezőknél a lecsapódása mint a színpadi értékelésnél. A színpadra képzelt drámai menetű történnel a mozi-színész a filmen sikert nem érhet el. A megjátszandó mese kereteinek elsősorban a mozgékonyásra és kirívóan éles érzelmi színezésre van szüksége.

A közönség mostani lázas ideg-feszültsége, élni-sietése s talán az abszolút szép iránti eltompulása szívesebben keres pihenést, narokozist egy-egy burleszken, rafináltan figyelmetrabló képpergésben, mint az idők mélységén épült komoly Thália örökszép alkotásaiban. És ebbe egyelőre bele kell nyugodnunk. A hiba csak az, hogy a színház újahban mozi témájú darabokkal akarja a versenyt állani. Ez pedig csak hátrányára szolgál, mert hiába vetkőzik ki törvényeinek szükségszerűségéből, háttérének szürkesége és nehézkes tömörsége folytán a versenyben most is ezzel győztes nem lehet.

(f. l.)

SZERKESZTŐI ÜZENET

Többeknek.

Páthy Ferencnek a múlt számunkban megjelent versében a következő sajtóhibák voltak:

1. sor: Attika = Attica.
2. sor: „vizén“ helyett „vizein“ olvasandó.
3. sor: „S vitorlád“ után nem kell vessző.
4. sor: „óh, mondta — e jós“ után nem kell pont.
5. sor: „S tudod-é“ helyett „S tudtad-e“ olvasandó.

Wilde.

Üzenetét megkaptuk. Az említett versben mi csak a szépet, a művészt láttuk és ha Ön nem figyelmeztet, soha sem jut eszünkbe a vers témájának perverz kiélezhetősége.

TARTALOMJEGYZÉK.

TANULMÁNYOK: A német diákéletről. Írta: *Dr. Kovács Gábor*, egyetemi tanár. — A környezettanulmány jelentősége. Írta: *Markovits Lajos*, joghallgató. Második közlemény. — Rembrandt megtérése. Írta: *Czeplédy E.* — A zászló. Elbeszéli egy sebesült. *Papp Sándor*. Levelet írt az édes anyám. *Ferenczy Károly*. — Novemberi este. *Fóris László*.

KÜLÖNFÉLÉK.

KÖNYVSZEMLE. Büntető jogszabályaink gyűjteménye. *m. l.* — Kabay Kálmán: A szinfónikus zeneköltemény esztétikai tényezői és a programzene általában. *W.* — Háború és kultúra. *F.* — A közgazdaságtan elemei. *F.*

SZINHÁZI KRÓNIKA. Palika. Színmű 3 felv. Írta: Gábor Andor (*f. l.*) — Színház és mozi. (*f. l.*)

Hirdetések felvétetnek a kiadó-hivatalban, Kollégium

